

Байжигитова Н. Ч.

**БИОЛОГИЯ ПРЕДМЕТИН ОКУТУУДАГЫ КООПЕРАТИВДҮҮ
ЫКМАСЫН КОЛДОНУУ**

Байжигитова Н. Ч.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КООПЕРАТИВНОГО МЕТОДА В ПРЕПОДАВАНИИ
БИОЛОГИИ**

Baizhigitova N.Ch.

USING COOPERATIVE METHODS IN TEACHING BIOLOGY

УДК 530.1:373.1.

Бул макалада биология предметинде кооперативдүү ыкмасын колдонуу процедурасы көрсөтүлгөн. Кооперативдүү ыкмасынын биология предметин колдонуу - окуучуларды кооперативдүү көндүмдөрдү калыптандыруудагы топтуу түзүүнүн процедуралары, окуу тапшырманы аткаруунун жолдору топто иштөөнүн негизги принциптери көрсөтүлгөн.

In this article demonstrate how cooperativnye are learning in biology class. Here we consider the procedures work in groups perform the task and the basic principles of group work.

Азыркы учурда коом күн сайын татаалданып жаткан учур. Акылдуу адамдын базалык сапаты болгон-окуганды, жазганды билүүчү учурдун атуулу үчүн жетишсиз болуп турат. Азыркы күндүн башталышындагы башкача айтканда башка бирөөлөр менен мамиле кыла ала турган, өз оюн эркин айтуу менен башкаларды ишендире ала турган да сапаттарга ээ болуусу керек. Ошондуктан окуучунун кооперациялык көндүмдөрүн мектеп партасынан баштап калыптандыруу керек болуп турат. Окутуудагы кооперация байыркы кылымдарда эле пайда болгон, окуучунун эффективдүү билим алуусу жуп менен иштегенде гана ишке ашат деп айткан. Улуу педагог Ян Амос Коменский өзүнүн «Улуу дидактика» деген эмгегинде ой жүзүндөгү каталиторуна көп көңүл бурган. Ал окуучуга өзүнүн билигин башкаларга тийгизүүчү сунуш кылган. 1970-80-жылдары Э.Коен, Д.Джонсон, Р.Джонсон, С. Каган жана алардын коллегалары учурдагы технологиялар деп топто иштөө техникасынын негиздерин иштеп чыгышкан. Бул күндүн бул техникалар менен иштөө жана миллиондогон педагогтору эмгектенип жатышат.

Биология сабагында «кооперативдик окутуу» окутуудагы педагогикалык техникаларды кантип үйрөнүү керек. Биология сабагында окутуудагы окуучулардын материалдарды көпкө эске сактап калуусуна шарт түзөт. Биология сабагында кооперативдик окутуу үчүн предмет же предметтердин циклы боюнча көпчүлүк класстык жана класстан тышкаркы сабактар бирдиктүү командалык дем менен, топтун ар бир мүчөсү өзү үчүн, башкалар

үчүн жана топ үчүн жоопкерчиликти алган топтордо өткөрүлүшү керек.

Биология сабагында кооперативдик окутуу төмөнкү шарттарды камсыз кылат.

1. Окуу процессинин продуктивдүүлүгүнүн жана жыйынтыгынын жогорулашын. 2. Материалды түшүнүү жөндөмдүүлүгүн жогорулагат (аткарылган иштер өзүнүн логикалуулугу, негиздүүлүгү, аргументтүүлүгү менен айрымаланат). 3. Стандарттык эмес чечимдердин саны өсөт.

4. Билимдердин жана билгичтиктердин алмашуусун пайда кылат.

5. Окулуп жаткан материалга карата позитивдүү мамилелери пайда болот (өз алдынча окуган материалга караганда топто чогуу окуган материал окуучунун эсинде жакшы сакталып калат, анткени окуучу ал материалды бири-бирине айтып талкууга коет).

6. Окуучулардын даярдануу жөндөмдүүлүктөрү калыптанат (топ менен иштөөнүн даярдыктын керектигин, материалды окуп аргументтерди, фактыларды таап башкаларды ишендирүү керектигин окуучу сезет).

7. Класста жолдошдук, боорукердик абалдар калыптанат.

8. Окуучулардын өз билимин текшерүү жана коммуникациялык компетенттүүлүк сапаттары жогорулайт. Натыйжада окуучулардын психикалык ден соолугу жакшыр

Топто иштөөнүн процедурасы

Даярдоо этабы өз ичине төмөнкү кадамдарды камтыйт: Бул технологияны колдонуунун максатын аныктоо, проблеманы тактоо, максатка жараша топто иштөөнүн структурасын түзүү. Мугалим төмөнкүлөрдү пландаштыруусу зарыл. Окуу кабинетиндеги жумуш ордун кантип уюштуруу керек. Топто канчадан окуучу болушу керек. Окуучулардын ролун кантип бөлүштүрүү керек. Чогуу көз карандылыктардын оң шарттарын кантип камсыз кылуу керек. Кандай окуу материалдарын даярдоо керек, качан таратуу керек.

Окуу тапшырмаларын аткаруу.

Бул ролдорду бөлүштүрүүдөн башталат. Ролдор мугалим тарабынан бөлүштүрүлсө да болот, андан ары мугалим ролдук функциялар менен тааныштырат. Төмөнкүдөй ролдор болушу мүмкүн, уюштуруучу (лидер, алып баруучу), фиксатор (идея-

ларды жазып туруучу), репартер (класска айтып берип туруучу), таймер (хронометрист). Андан ары мугалим тапшырманы айтат, мазмунун, максатын түшүндүрөт, баалоонун критерийлерин белгилейт. Ушул эле этапта окуучуларга топто иштөөнүн эрежелерин түшүндүрөт.

Эркин ойдун болушу (ар ким өз оюн, өз вариантын айтууга укугу бар, ката кетирүүгө да укугу бар, биринчи этапта сыңдоого жол берилбейт). Ар бир катышуучунун оюн сыйлоого (ар бир идеяны угуп, көңүл буруп туруу керек). Сынга карата болгон чыдамдуулук (сынды баалай билүү, инсанды эмес, идеяны сынга алуу керек). Бул учурда мугалим өзүн-өзү башкаруу режимин камсыз кылып турат, топтун ишине аралашпоого, керек болгон учурда жардам берүүнү, топтун оперативдүү иштөөсүн, эрежелердин сакталышына көзөмөлдүк кылат.

Жыйынтыктарды презентациялоо, жыйынтыктардан бир бүтүм чыгаруу, ар бир окуучунун жасаган иши боюнча рефлексиялык ой жүгүртүүсү ишке ашат. Рефлексия учурунда топтун мүчөлөрү топто аткарган иштерин эстейт. Кийинки жолу кандай иштеш керек экендигин, эмнени өзгөртүү керектигин аныктайт. Топтун мүмкүнчүлүгүн жана топтун ишин өнүктүрүү планын кабыл алат.

Топту түзүүнүн негизги принциптери

Топту түзүүнүн төрт жолу колдонулат. Ар түрдүү топ төмөнкү төрт себеп аркылуу түзүлөт.

1. Окуучулардын чогуу билим алуусу үчүн жакшы шарттар түзүлөт.

2. Ар бир топто бирден жакшы окуган окуучу болсо, демек мугалимдин топту башкаруусу, ишти алып кетүүсү жеңил болот, жакшы окуган окуучу мугалимдин жардамчысы боло алат.

3. Кыздар, балдар, ар түрдүү улуттун окуучулары чогуу бир жерде иштей алышат.

4. Окуучуларды ар түрдүү кылып топторго бөлүү мугалимдин маселеси. Ал үчүн алдын ала тизме жазып иш орундуктарына коюп койсо болот. Мугалимдин журналдагы тизме менен окуп топторго бөлүүсү көп эффект бербейт. Көбүнчө топту түзүүнү окуучулар сунуш кылышат.

Топто лидерди тандоо.

Бул методика класска ишенмдүүлүктү пайда кылат.

1-кадам. Окуучулардын ичинен 7-8 эң жакшы окуган лидер болуучу окуучуларды тандагыла.

2-кадам. Сабактан кийин лидер болуучу окуучуларды өз тобуна окуучуларды чогултуусун тапшыргыла.

3-кадам. Кийинки сабакта класска топ менен иштөөнү жарыялагыла, лидерлерди атагыла, лидерлердин өз жуптарын тандоосуна шарт бергиле. Ар бир лидер бирден начар окуган окуучуну тандайт да аны менен чогуу топто иштешин айтат. Бул начар окуган окуучу үчүн баштапкы мотивдештирүү болуп саналат.

4-кадам. Түзүлө турган топтун баштапкы эки мүчөсү топтун калган мүчөлөрүн мугалимдин сунуш кылган тизмеси боюнча топтошот. Бул топ көпкө чейин чогуу иштеши керек, качан гана окуучулар топто иштегенге үйрөнгөндөн кийин гана аларды тез-тез алмаштырса болот.

Окуучуларды иш ордуна жайгаштыруу

Топ менен иштөө окуучулардын класска салтык эмес отурууну талап кылат. Төмөнкү принциптерди сактоону сунуш кылат. Эч ким доскага аркасын салбашы керек (ар бир окуучу доскада эмне болуп жатканын көрүп турушу керек). Ар бир окуучу өзүнүн тобунун мүмкүнчүлүктөрүн даана көрүп отурушу керек. Топтун мүчөлөрү бири-бири менен мамиле кыла ала тургандай аралыкта эркин отурушу керек (материалдарды бири-бирине эркин берүүнү, ойлорун так угууга ыңгайлуу болушу керек).

Адабияттар

1. Бекбоев И., Алимбеков А. Азыркы сабакты даярдап өткөрүүнүн технологиясы. Бишкек: 2011.
2. Койнова-Цельнер Ю.В. Башталгыч мектепте активдүү окутуунун педагогикалык технологиялары. Б.: 2011.
3. Э. Мамбетакунов, Т. Сияев. «Педагогиканын негиздери». Бишкек 2008.
4. Педагогическая технология. Учебное пособие для студентов педагогических специальностей. Под общей ред. В.С.Кукушкина-М:ИКЦ «Мар Т» 2006.
5. Хуторский А.В. «Современная педагогика». Учебник для вузов. – СПб: Питер.

Рецензент: к.п.н. Сманбаев О.А.